

TỜ TRÌNH
Về Dự án Luật Thống kê (sửa đổi)
(Bản tóm tắt)

Kính gửi: Chính phủ

I. SỰ CẦN THIẾT SỬA ĐỔI LUẬT THỐNG KÊ

Ngoài những kết quả tích cực đã đạt được, Luật Thống kê năm 2003 còn có những hạn chế, bất cập lớn như sau:

1. Bất cập của Luật Thống kê 2003 đối với nhu cầu ngày càng cao của Chính phủ về công tác phân tích, hoạch định và điều hành chính sách

- Thiếu các chỉ tiêu thống kê phản ánh chất lượng, hiệu quả, sức cạnh tranh của nền kinh tế và quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, bảo đảm an sinh xã hội và bảo vệ môi trường sinh thái;

- Phân tích và dự báo thống kê phát triển chậm; phổ biến thông tin thống kê chưa được coi trọng, vừa thiếu, vừa trùng chéo, trong một số trường hợp còn chưa thống nhất về số liệu;

- Phối hợp giữa hệ thống thống kê tập trung với thống kê Bộ, ngành còn chưa chặt chẽ;

- Hệ thống thống kê tập trung khó tiếp cận khai thác cơ sở dữ liệu hành chính và cơ sở đăng ký hành chính của các Bộ, ngành;

- Chênh lệch số liệu giữa thống kê tập trung với thống kê Bộ, ngành, giữa Trung ương và địa phương vẫn tồn tại...

2. Bất cập của Luật Thống kê năm 2003 đối với nhu cầu đổi mới, tăng cường chất lượng và hiệu quả của công tác thống kê trong tiến trình hội nhập kinh tế quốc tế

- Luật Thống kê năm 2003 chưa quy định cụ thể về: ứng dụng phương pháp thống kê tiên tiến; phân tích thống kê; thẩm quyền của Tổng cục Thống kê trong việc thẩm định về chuyên môn, nghiệp vụ thống kê đối với hệ thống chỉ tiêu thống kê, phân loại thống kê do Bộ, ngành ban hành;

- Thiếu quy định về hệ thống chỉ tiêu thống kê cấp tỉnh, huyện, xã; các hình thức thu thập thông tin thống kê; sử dụng thông tin thống kê; phổ biến thông tin thống kê; cơ sở dữ liệu thống kê quốc gia; hợp tác quốc tế về thống kê;

- Chưa quy định thẩm quyền công bố thông tin thống kê đối với các hệ thống chỉ tiêu thống kê Bộ, ngành và hệ thống chỉ tiêu thống kê cấp tỉnh, huyện, xã;
- Quy định về ứng dụng công nghệ thông tin và truyền thông chưa tương xứng với vị trí, vai trò và tầm quan trọng của nó trong hoạt động thống kê.

II. QUÁ TRÌNH SOẠN THẢO LUẬT THỐNG KÊ (SỬA ĐỔI)

Ban Soạn thảo đã tiến hành các hoạt động để xây dựng dự án Luật, như:

- Tổ chức đánh giá về thực tiễn thi hành Luật Thống kê;
- Tổ chức tổng kết 10 năm thi hành Luật Thống kê; rà soát các quy định của pháp luật hiện hành;
- Đánh giá tác động của dự thảo Luật Thống kê (sửa đổi);
- Tổ chức một số hội thảo, tọa đàm khoa học với sự tham gia đông đảo của các ngành, các cấp, các chuyên gia trong và ngoài nước trong lĩnh vực thống kê, kinh tế và các nhà khoa học pháp lý để cho ý kiến về dự thảo Luật;
- Tham khảo Luật Thống kê của 15 nước trên thế giới;
- Khảo sát nghiên cứu kinh nghiệm của một số nước trên thế giới và trong khu vực; khảo sát một số thống kê cấp xã, doanh nghiệp nhà nước;
- Dự thảo Luật Thống kê (sửa đổi) đã được tổ chức lấy ý kiến bằng văn bản của các Bộ, ngành ở Trung ương, Ủy ban nhân dân tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương, Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam và Cục Thống kê tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương;
- Lấy ý kiến rộng rãi các tổ chức, cá nhân quan tâm qua đăng tải dự thảo Luật Thống kê (sửa đổi) trên Cổng thông tin điện tử Chính phủ, Cổng thông tin điện tử Bộ Kế hoạch và Đầu tư, Trang thông tin điện tử của Tổng cục Thống kê;
- Ngày 17/06/2014, Dự án Luật Thống kê (sửa đổi) đã được Hội đồng thẩm định tiến hành thẩm định. Bộ Kế hoạch và Đầu tư đã phối hợp với các Bộ, ngành có liên quan nghiên cứu, tiếp thu ý kiến của Hội đồng thẩm định, chỉnh lý Dự án Luật Thống kê (sửa đổi).

III. MỤC ĐÍCH, QUAN ĐIỂM XÂY DỰNG LUẬT THỐNG KÊ (SỬA ĐỔI)

1. Mục đích

Sửa đổi Luật Thống kê nhằm đạt được các mục đích sau:

(1) Tạo cơ sở pháp lý vững chắc để tăng cường hiệu lực, hiệu quả hoạt động thống kê, bảo đảm việc cung cấp thông tin thống kê chính xác, khách quan và kịp thời, phản ánh đúng, đầy đủ tình hình kinh tế - xã hội trong từng thời kỳ góp phần tích cực vào công tác phân tích, hoạch định và điều hành chính sách của Chính phủ, góp phần vào việc phát triển kinh tế - xã hội của đất nước và đáp ứng được nhu cầu thông tin thống kê của đông đảo người sử dụng.

(2) Tiếp thu những nội dung tiên tiến của Luật Thống kê mẫu quốc tế và Luật Thống kê của các nước.

2. Quan điểm

Sửa đổi Luật Thống kê dựa trên những quan điểm chỉ đạo sau:

(1) Dựa trên kết quả tổng kết việc thi hành Luật Thống kê và các văn bản có liên quan; bảo đảm phù hợp với các quy định của Hiến pháp, tính thống nhất, đồng bộ với các văn bản pháp luật.

(2) Khẳng định và nâng cao vai trò của hoạt động thống kê do hệ thống thống kê nhà nước thực hiện.

(3) Bảo đảm sự kế thừa, phát huy hiệu quả những quy định mang tính ưu việt trong Luật Thống kê năm 2003; khắc phục hạn chế, bất cập và bổ sung những quy định phù hợp với tình hình kinh tế - xã hội của đất nước.

IV. NHỮNG NỘI DUNG SỬA ĐỔI, BỔ SUNG CHỦ YẾU

Dự thảo Luật Thống kê (sửa đổi) bao gồm 8 chương, 57 điều. So với Luật Thống kê năm 2003, dự thảo Luật Thống kê (sửa đổi) tăng 15 Điều.

1. Về kết cấu

- Có 03 chương mới là Chương V: “Nghiên cứu, ứng dụng phương pháp thống kê tiên tiến, công nghệ thông tin - truyền thông và hợp tác quốc tế trong hoạt động thống kê chính thức”; tách Chương IV của Luật Thống kê năm 2003 “Công bố và sử dụng thông tin thống kê” thành 2 Chương: “Chương IV. Phân tích và dự báo thống kê, công bố và phổ biến thông tin thống kê chính thức” và Chương VI: “Sử dụng thông tin thống kê chính thức”.

- Bổ sung mục 3 “Dữ liệu hành chính cho mục đích thống kê” vào Chương III.

- Chuyển Chương VI “Quản lý nhà nước về thống kê” Luật Thống kê năm 2003 vào chương I: “Những quy định chung”.

- Bỏ Chương VII “Khen thưởng và xử lý vi phạm” của Luật Thống kê năm 2003, vì đây là quy định chung của các văn bản Luật hiện hành.

2. Về nội dung sửa đổi

(1) Phạm vi điều chỉnh: Luật Thống kê năm 2003 điều chỉnh hoạt động thống kê, sử dụng thông tin thống kê, hệ thống tổ chức thống kê nhà nước và điều tra thống kê của tổ chức, cá nhân ngoài Hệ thống thống kê nhà nước. Dự thảo Luật Thống kê (sửa đổi) chỉ quy định hoạt động thống kê chính thức, bỏ khoản 2 Điều 1 Luật Thống kê năm 2003.

(2) Điều 36. Thanh tra thống kê: Luật Thanh tra năm 2010 đã được ban hành thay thế những quy định về thanh tra trước đây.

(3) Điều 3. Mục đích của hoạt động thống kê chính thức: nhằm khẳng định và nâng cao vai trò thống kê chính thức.

(4) Điều 9. Kinh phí cho hoạt động thống kê chính thức: Nhằm tăng cường hoạt động của hệ thống thống kê tập trung và thống kê Bộ, ngành do hiện nay bị hạn chế về cơ sở vật chất, nguồn lực bảo đảm.

(5) Chương Hệ thống thông tin thống kê chính thức: Những sửa đổi nhằm bảo đảm tính nhất quán trong hoạt động thống kê chính thức, làm cơ sở bảo đảm cho thông tin thống kê chính thức không mâu thuẫn, chồng chéo, bảo đảm tính khách quan, trung thực, có độ tin cậy cao đối với người sử dụng.

(6) Hình thức thu thập thông tin thống kê chính thức: Bổ sung hình thức thu thập thông tin thống kê từ nguồn dữ liệu hành chính và dữ liệu đăng ký hành chính.

(7) Phân tích và dự báo thống kê, công bố và phổ biến thông tin thống kê chính thức. Phân tích và dự báo thống kê là hoạt động nâng cao giá trị của thông tin thống kê, biến thông tin thống kê thành tri thức của người sử dụng.

(8) Thẩm định số liệu thống kê của Bộ, ngành trong Hệ thống chỉ tiêu thống kê quốc gia.

(9) Lịch công bố thông tin thống kê chính thức.

(10) Tham khảo ý kiến người sử dụng thông tin thống kê chính thức.

(11) Nghiên cứu, ứng dụng phương pháp thống kê tiên tiến, công nghệ thông tin - truyền thông và hợp tác quốc tế trong hoạt động thống kê chính thức.

(12) Giữ nguyên các quy định về tổ chức thống kê trong Luật Thống kê năm 2003.

(13) Một số quy định sửa đổi để phù hợp với thực tế hiện nay: Sửa đổi nguyên tắc của hoạt động thống kê, hành vi nghiêm cấm, trách nhiệm của cơ quan tiến hành điều tra thống kê, quyền và nghĩa vụ của điều tra viên thống kê, quyền và nghĩa vụ của tổ chức, cá nhân được điều tra thống kê; đối tượng thực hiện chế độ báo cáo thống kê cơ sở, quyền và nghĩa vụ của tổ chức thực hiện chế độ báo cáo thống kê cơ sở, đối tượng thực hiện chế độ báo cáo thống kê tổng hợp, quyền và nghĩa vụ của tổ chức thực hiện chế độ báo cáo thống kê tổng hợp.

V. MỘT SỐ VẤN ĐỀ XIN Ý KIẾN THÀNH VIÊN CHÍNH PHỦ

1. Về phạm vi điều chỉnh

Bộ Kế hoạch và Đầu tư cho rằng, Dự thảo Luật Thống kê (sửa đổi) lần này chỉ nên điều chỉnh hoạt động thống kê chính thức (hoạt động thống kê của Hệ thống tổ chức thống kê nhà nước trực tiếp thực hiện hoặc ủy thác thực hiện theo chương trình thống kê quy định do cơ quan nhà nước có thẩm quyền phê duyệt).

Phạm vi điều chỉnh được quy định như trên bởi các lý do sau đây:

Thứ nhất, qua tham khảo Luật Thống kê các nước trong khu vực, các nước đang phát triển và phát triển thì hầu hết các nước chỉ quy định hoạt động thống kê chính thức.

Thứ hai, tại khoản 2 Điều 1 Luật Thống kê năm 2003 đã quy định: việc điều tra thống kê của các tổ chức, cá nhân ngoài hệ thống tổ chức thống kê nhà nước thực hiện do Chính phủ quy định. Tuy nhiên, vấn đề này chỉ quy định tại một điều (Điều 24) trong Nghị định số 40/2004/NĐ-CP ngày 13 tháng 02 năm 2004 của Chính phủ quy định chi tiết và hướng dẫn thi hành một số điều của Luật Thống kê. Các quy định

trên đã tạo ra cơ chế để các tổ chức, cá nhân công bố các số liệu, thông tin do mình thu thập, điều tra, phân tích đã làm sai lệch thông tin thống kê chính thức, gây tâm lý hiểu lầm hoặc nghi ngờ vào giá trị của thông tin thống kê chính thức. Do đó, để xác định đúng và chính xác thông tin thống kê chính thức được điều chỉnh trong Luật, tại phạm vi điều chỉnh của Dự thảo Luật Thống kê (sửa đổi) bên cạnh việc khẳng định giá trị của thông tin thống kê chính thức, sẽ loại bỏ quy định về thống kê không chính thức do các tổ chức, cá nhân thực hiện. Mặt khác, qua 10 năm triển khai thực hiện Luật Thống kê năm 2003 thực tế những vấn đề liên quan hoạt động thống kê không chính thức không có tranh chấp hay khiếu kiện.

Thứ ba, sản phẩm của hoạt động thống kê chính thức được các cơ quan nhà nước dùng để đánh giá tình hình, hoạch định chiến lược, xây dựng kế hoạch, chính sách và được dùng để giám sát kiểm tra việc thực hiện chiến lược, kế hoạch chính sách.

Thứ tư, không thể có tổ chức, cá nhân nào ngoài Hệ thống tổ chức thống kê nhà nước có đủ nguồn lực (con người, kinh phí...) để có thể thu thập, tổng hợp, tính toán các thông tin thống kê thuộc hệ thống chỉ tiêu thống kê hiện nay như: tổng sản phẩm trong nước, thu nhập bình quân đầu người, giá trị sản xuất các ngành, dân số, tích lũy, tiêu dùng cuối cùng,...

Thứ năm, những phát sinh mới hoặc các vấn đề liên quan các hoạt động thu thập thông tin thống kê của tổ chức, cá nhân ngoài hệ thống thống kê nhà nước tiến hành có thể chỉ thuần túy mang tính chất kinh tế, nhưng nhiều trường hợp thu thập thông tin về tình hình kinh tế, chính trị hoặc kinh tế - chính trị đan xen. Do vậy, đây là những vấn đề rất nhạy cảm. Đứng trên góc độ quản lý nhà nước, những hoạt động này cần phải có sự điều chỉnh của pháp luật. Tuy nhiên, qua kinh nghiệm quản lý, điều kiện để nghiên cứu một cách toàn diện các hoạt động này còn hạn chế, còn nhiều vấn đề phức tạp, chưa hình dung hết, nên nếu quy định cụ thể ngay trong Luật Thống kê (sửa đổi) này sẽ không tránh khỏi sự không đầy đủ, độ chín muồi, phiến diện... làm phát sinh những vướng mắc hay tạo điều kiện, khe hở trong quá trình thực hiện.

Tuy nhiên, một số Bộ, ngành, địa phương có ý kiến cần phải mở rộng phạm vi điều chỉnh so với Luật Thống kê năm 2003 về hoạt động thống kê do tổ chức, cá nhân ngoài hệ thống tổ chức thống kê nhà nước tiến hành (hoạt động thống kê không chính thức). Việc mở rộng phạm vi điều chỉnh sẽ tạo hành lang pháp lý đầy đủ cho hoạt động thống kê không chính thức trong điều kiện phát triển kinh tế thị trường, bảo đảm quyền tự do kinh doanh của công dân theo quy định của Hiến pháp năm 2013.

2. Về hệ thống tổ chức thống kê

Bộ Kế hoạch và Đầu tư cho rằng, Dự thảo Luật Thống kê (sửa đổi) lần này nên giữ nguyên Chương tổ chức thống kê trong Chương VI của Luật Thống kê năm 2003. Sở dĩ nên giữ nguyên bởi lẽ:

Thứ nhất, qua triển khai thực hiện các quy định trước đây về tổ chức thống kê đang phát huy rất tốt những ưu điểm, cần kế thừa, nhất là các quy định về mô hình tổ chức của Hệ thống thống kê tập trung.

Thứ hai, hoạt động thống kê mang tính đặc thù và chuyên môn cao, vấn đề tổ chức thống kê liên quan trực tiếp và ảnh hưởng không nhỏ đến hoạt động thống kê, mô hình thông tin thống kê chính thức. Đây là điểm khác biệt nhất của Luật Thống kê so với các Luật chuyên ngành khác. Luật Thống kê các nước trên thế giới cũng đa phần quy định Chương tổ chức thống kê ngay từ Chương đầu tiên trước các quy định khác.

Thứ ba, việc giữ nguyên Chương tổ chức thống kê phù hợp với tình hình và xu hướng hiện nay là giảm tải các cơ quan hành chính nhà nước, giảm biên chế nhà nước.

Thứ tư, việc giữ nguyên Chương tổ chức thống kê phù hợp với nội dung quy định tại Công văn số 65/TTg-TCCV ngày 13 tháng 01 năm 2014 của Thủ tướng Chính phủ chỉ đạo về vấn đề không đưa việc thành lập các tổ chức vào dự án Luật, Pháp lệnh.

Tuy nhiên, một số Bộ, ngành, địa phương cho rằng: Luật Thống kê năm 2003 quy định Chương VI về Tổ chức thống kê còn gặp nhiều bất cập, khó khăn, chưa đồng bộ do còn thiếu các quy định về tổ chức thống kê của cơ quan chuyên môn của Ủy ban nhân dân cấp tỉnh (Sở, ngành), cấp huyện và người làm công tác thống kê ở cấp xã.

3. Về khai thác dữ liệu từ nguồn dữ liệu hành chính, dữ liệu đăng ký hành chính

Thực tiễn thống kê thế giới và Việt Nam cho thấy nguồn dữ liệu hành chính và dữ liệu đăng ký hành chính có vai trò rất quan trọng đối với công tác thống kê chính thức; đây là nguồn thông tin quan trọng hình thành hệ thống thông tin thống kê quốc gia.

Bộ Kế hoạch và Đầu tư cho rằng, cần phải khẳng định nguồn dữ liệu hành chính và đưa vào Luật Thống kê (sửa đổi) lần này như là một nguồn thông tin đối với thống kê chính thức. Từ đó Hệ thống thống kê nhà nước có thể khai thác cơ sở dữ liệu từ nguồn dữ liệu hành chính phục vụ cho hoạt động thống kê chính thức nhằm tận dụng nguồn tài nguyên sẵn có, tiết kiệm chi phí.

Nơi nhận:

- Như trên;
- Thủ tướng, các Phó Thủ tướng (để báo cáo);
- Văn phòng Chính phủ;
- Lãnh đạo Bộ;
- Lưu VT, TCTK.

BỘ TRƯỞNG

Bùi Quang Vinh